

דברי ישרים

פרשת השבוע לצעירי העאן

גליון תק"ג 503

בהוצאת מכון דברי יושר

פרשת עקב תשפ"ו

במה בכפר תיה

תמצית דברי הפרשה בשילוב פירושים ודרושים

רשעויתם העצומה של גויי הארץ, השם מורישם מפנינו, וכדי לקיים את ההבטחה שהבטיח לאבותינו אברהם יצחק ויעקב לתת להם את הארץ.

כאשר נזכר דבר זה, נרגיש ונדע שהארץ מגיעה לנו בחסד השם ולא בזכותנו, ועל ידי כך נפיר להשם טובה, ולא נעבר על דברי התורה.

משה רבנו מפרט באריכות את הסבות העקרויות לכך שהארץ לא נתנת להם בזכותם, ומזכיר להם את חטא העגל והמעשים שהם עשו להקעים את השם, ולא רק בתחלת הזמן שיצאו ממצרים, אלא גם בשנת הארבעים כשנפטרו אהרן, היו מהם שרצו לחזור למצרים.

משה רבנו מדגיש לישראל, שמה שהשם מבקש מאתנו שנהיה "יראי שמים", ללכת בדרכי השם, לאהב את השם, לעבדו בלב ונפש ולשמור את כל מצוותיו וחקותיו.

התורה מדגישה לנו את גדולתו של השם וגבורתו, ובה בעת מדגשת מדת ענוותנותו של השם הדואג ליתום ואלמנה ואוהב את הגר, ושוב חוזרת כאן התורה על הצווי לאהב את הגר.

התורה מלמדת שאם אדם רוצה לשבע שבעה, עליו להיות קדש כל בדרגה של ירא השם, עובד השם ודבוק בו, ורק לאחר מכן יכול הוא לשבע בשם השם.

אומר להם משה רבנו, דעו כי ארץ ישראל איננה ככל הארצות ואין הטבע הטבעי שולט בה, אלא הגשם והמים המצויים בה, נתנים לפי מעשינו הטובים, ובכל עת במהלך השנה השם מביט בה וביושביה לראות מה היא צריכה ומה מגיע ליושביה.

נקרא בפרשה את הפרשה השנייה מפרשות קריאת שמע - פרשת "והיה אם שמע", העוסקת בחיוב שמירת המצוות ולמוד התורה הן בהיותנו על הארץ הנותנת את יבוליה, והן אם חס ושלום יהיו בגלות בגלל אי שמירת המצוות בארץ.

מסתגמת הפרשה בהבטחה, אם נשמר את מצוות השם, נאהב את השם, נלך בדרכיו ונדבק בו, נזכה שלא יתניצב איש בפני עם ישראל ובכל המקום שידרכו בו יהיה להם בכל ארץ ישראל.

פרשתנו נפתחת בהבטחה גדולה ועצומה, אומרת התורה: אם נשמע אל הצווי שהשם צוה אותנו ונדקדק אף במצוות קלות, נזכה בברכות רבות כמפורט בפרשה.

נקרא על הצווי לבטח בהשם ולא לפחד מהגויים הרבים מאתנו, ולזכר שנוכל לנצחם, אבל רק בעזרת השם יתברך, ממש כמו שהשם עצמו והשניש לעינינו את מצרים והשמיד את כל אלו שקמו עלינו עד שבאנו אל הכניסה לארץ ישראל.

התורה חוזרת ומזהירה להשמיד את כל העבודה זרה, וגם את הציפויים והדברים המניפים את העבודה זרה.

התורה מלמדת אותנו שמזונו וצרכיו של האדם אינם מגיעים עליו בזכות וכלותיו ובזכות כשרונותיו, ולא כמות המזון או סוגו, הן המשפיעים את גופו של האדם, אלא כל חיותו של האדם וצרכיו הם על פי מוצא פי השם המחיה את האדם.

מצוה אותנו התורה לדעת, שכאשר מגיעים יסורים על האדם, קבלם באהבה, כי השם מנסה כאשר יסור איש בנו, בגלל אהבתו ורצונו לטובת האדם.

משפחת התורה את ארץ ישראל ופרותיה שנתנו לנו על מנת לקיים את המצוות, והקדוש ברוך הוא מצוה אותנו שכאשר נאכל ונשבע, נברך ברכת המזון ונודה להשם על הארץ הטובה אשר נתן לנו, ונודה לו על מצות הברית שחתומה בנו ועל התורה שנתן לנו ולמדנו.

התורה מזהירה לא לשכח את השם מתוך השפע שיהיה לנו, ועל ידו נתגאה ונחשוב שכל מה שיש לנו הגיע לנו בגלל כחני ועצם ידינו, וכבר ראו בעולם בכל עת, שכאשר יהודי מתגאה ביכולותיו ומראה שזה הגיע מכחו, הקדוש ברוך הוא ממחר להראות שאין הדבר כן.

כאשר יהודי מברך ברכת המזון בכונה ומתבונן במלים הקדושות, הוא מחזק בזה את אמונתו בהשם ועל ידי כך הוא נצל מפול לעבודה זרה ובטול התורה וחרבן הארץ.

אם חס ושלום שוכחים לברך ברכת המזון כפי שצריך, הדרך לאבדון רוחני קצרה מאד, כי טבעו של האדם שהוא מניח את הצלחותיו לעצמו וכך הוא נחלש באמונה בבורא עולם.

משה רבנו מזכיר להם שפניסתם לארץ ישראל אינה נובעת מצדקותם היתרה, או ישר לבכם המיוחד, אלא בגלל

שבת שלוו ומברך,

ובין הזמנים נעים ומועיל.

בְּמִדְבָּר כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל שִׁמְשָׁתָה

מִדְּבָרִים אֵלֶיךָ

הָרֵב קִנְיָה שְׁאוֹתוֹ עֲשִׂיר לִשְׁמִינָה בְּמִשְׁהוֹ, וְהִנֵּה לָרֵב הִנָּה
מִרְבָּה כִּי הִנֵּה הָעֲשִׂיר הַמִּתְנוּעָה מִתְחִיל לְהִתְעוֹרֵר.

לְמִתְחַת הַגִּיעַ הָעֲשִׂיר לְבֵית הָרֵב, הָרֵב קָבַל אוֹתוֹ בְּכָבוֹד
גָּדוֹל, כִּי מִסְתַּבֵּר שֶׁהִרְהַר בְּתִשׁוּבָה וּלְכָךְ גַּם הִגִּיעַ עִתָּה
לְהִתְנַעֵץ.

וְהִנֵּה, פֶּתַח הָעֲשִׂיר וְאָמַר לָרֵב: רֵבָה! רֵבָה! תִּבֵּל
שֶׁהַדְּבָרִים הָאֵמִתִּים שֶׁל הָרֵב לֹא פָּעְלוּ כָּל כֶּף טוֹב.

כָּל דְּבוּר הָיָה כָּל כֶּף אֱמֶת וּמִתּוֹק, וְעַם כָּל זֹאת לֹא פָּעְלוּ
הַדְּבָרִים עַל הַלְּבָבוֹת, כִּי לֹאט הָעֲשִׂיר בְּאֻזְנֵי הָרֵב.

מָה קָרָה? בְּמָה הִבְחֵנָה כִּי הַדְּבָרִים שֶׁדִּבַּרְתִּי לֹא הוֹעִילוּ?
תִּמָּה הָרֵב.

הָרֵב יוֹדֵעַ, אָמַר הָעֲשִׂיר, כִּי אֲנִי מִתְפַּרְנֵס בְּכָבוֹד
מִהִלָּאוֹת בְּרִבִּית, כְּמוֹכֵן בְּהֵמָה עֶסְקָא, שֶׁהָרֵב לֹא יִדְאָג
חֲלִילָה שֶׁחֵס וְשִׁלּוֹם אֲנִי עוֹשֶׂה אֲסוּרִים...

אֲנִי לוֹקֵחַ עַל הַלְּוָאָה, רִבִּית שֶׁל אַרְבַּע אַחֲזוֹ, אֲבָל הַכֹּל
בְּהֵמָה, מִמֶּשׁ לְכַתְּחֵלָה לְמַהֲדָרִין.

אֲמַשׁ, הִתְחַלֵּטִי לְהַעֲלוֹת אֶת הָרִבִּית בְּעוֹד חֲצִי אַחֲזוֹ, לֹא
הִעֲלָא רְצִינִית, בְּקִשִּׁי מְרָגְשָׁתָּה...

וְהִנֵּה, רַק הוֹדַעְתִּי כִּי אֲנִי מַעֲלָה אֶת הָרִבִּית, וְכֵלָם בָּאוּ
לְעֵצֶק עָלַי - אִידָּה אֲנִי מַעֲזָה!

הַשְׁכַּתִּי לָהֶם: וְכִי לֹא שִׁמְעַתֶּם מִה שֶׁהָרֵב אָמַר אֲמַשׁ, 'אֵין
מְלוּיִם לְאָדָם לֹא כֶסֶף וְלֹא זָהָב!'

מָה זֶה כֶסֶף? לֹא שָׁוֶה שׁוֹם דָּבָר, וּמָה לָכֶם כִּי אַתֶּם
עוֹשִׂים בִּלְגוֹן מַעֲוֹד חֲצִי אַחֲזוֹ.

וְהֵם בְּשִׁלְהֶם, כּוֹעֲסִים עָלַי כְּאִלּוּ יִרְדַּתִּי לַחֲיֵיהֶם.

וְאֲנִי לֹא מַצְלִיחַ לְהַבִּין אוֹתָם, וְהִרִי אֵין מְלוּיִן לוֹ לְאָדָם
לֹא כֶסֶף וְלֹא זָהָב...

יְכוֹל אָדָם לִשְׁמַע שִׁיחַת מוֹסֵר, בְּרוּרָה וְנוֹקְבָת,
מְלִים מִפְּרִשּׁוֹת שְׁנוּגָעוֹת אֵלָיו וְאֵל דְּרָכָיו וּמַעֲשָׂיו, הוּא
אֲפֹלוּ יִדַּע לְחֹזֵר עַל הַשִּׁיחָה וְאֵף לְהַשְׁמִיעַ אוֹתָהּ
לְאַחֲרִים.

אֲבָל - מָה זֶה קִשּׁוֹר אֵלָיו?

אֲנִי נִכְנָס לְאֶרֶץ כִּי אֲנִי צָדִיק... וְאֵלּוֹ אַתָּה בְּגִלְל רִשְׁעוֹת
הַגּוֹיִים.

וְהַתּוֹרָה מְכַרִּינָה עָלַי - לֹא, אַתָּה לֹא צָדִיק.

כִּי צָדִיק מִתְחַנֵּן עֲצָמוֹ וְאַחֵר כֶּף מִזְכָּה אַחֲרִים.

וְאוֹלֵי זֶה מָה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב לֹא בְּצִדְקָתָהּ וּבִישׁוּר לִבָּהּ,
אָדָם חוֹשֵׁב שֶׁלְּבוֹ יֵשֶׁר, אֲבָל בְּאֱמֶת אֵין לְבוֹ יֵשֶׁר, אֲלֵא לִבְבוֹ
חוֹשֵׁב שֶׁהוּא יֵשֶׁר, אֵף עַל פִּי שִׁיֵּשׁ לוֹ עוֹד הָרֵבָה מִה לִישׁוֹר כְּדִי
שֶׁלְּבוֹ לֹא רַק יִחְשַׁב שֶׁהוּא יֵשֶׁר, אֲלֵא שֶׁהוּא בְּאֱמֶת יִהְיֶה יֵשֶׁר.

וְזוֹ עֲבוּדָה שֶׁמִּשְׁלַת עֲלֵינוּ כָּל הַחַיִּים.

לְהִיּוֹת בְּיִשְׁרוֹת הַלֵּב וְלִדְעַת כִּי לֹא בְּצִדְקָתָהּ...

בְּגִלְיוֹן דְּבָרֵי יֵשֶׁר הִבָּאנוּ אֶת בָּאוּרוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן רַבִּי
שִׁלְמָה קְלוּגֵר זצ"ל בְּסִפְרוֹ אֲמָרִי שֶׁפֶר עַל הַתּוֹרָה, עַל
הַפְּסוּקִים בְּפָרְשַׁתְנוּ הָעוֹסְקִים בְּאֵי זְכוּתָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לִפְנֵס לְאֶרֶץ.

בְּתַחֲלָה אוֹמֶרֶת הַתּוֹרָה שֶׁהָאָדָם אוֹמֵר בְּצִדְקָתִי הִבִּיאֵנִי
הַשֵּׁם לְרִשְׁתָּהּ אֶת הָאֶרֶץ הַזֹּאת וּבְרִשְׁעָתָה הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה
הַשֵּׁם מוֹרִישָׁם מִפְּנֵיהֶּ, שִׁמְנָה מִשְׁתַּמֵּעַ שֶׁהָאָדָם אוֹמֵר עַל
עַצְמוֹ שֶׁהוּא זָכָאי לְהַפְּנֵס לְאֶרֶץ מִצְד צִדְקוֹתָיו, אֲבָל לְחִבְרוֹ
הוּא אוֹמֵר שֶׁסִּבַּת יְכֻלְתּוֹ לִפְנֵס לְאֶרֶץ אֵינָה בְּגִלְל שֶׁהוּא
צָדִיק אֲלֵא בְּגִלְל שֶׁהַגּוֹיִים רִשְׁעִים.

וְעַל כֶּף עוֹנָה הַתּוֹרָה וְאוֹמֶרֶת לוֹ: דַּע לָךְ כִּי לֹא בְּצִדְקָתָהּ
וּבִישׁוּר לִבָּהּ אַתָּה בָּא לְרִשְׁתָּהּ אֶת אֶרֶצְךָ כִּי בְּרִשְׁעָתָה
הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה הַשֵּׁם אֶלּוּקִיָּהּ מוֹרִישָׁם מִפְּנֵיהֶּ, גַּם אַתָּה לֹא
נִכְנָס לְאֶרֶץ בְּגִלְל צִדְקוֹתָהּ, אֵינָה טוֹב יוֹתֵר מִחִבְרָהּ וְגַם אַתָּה
נִכְנָס לְאֶרֶץ בְּגִלְל רִשְׁעָתָה הַגּוֹיִים וְלֹא בְּגִלְל שֶׁאַתָּה צָדִיק.

זֶה טְבַעוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה נִגְעֵי עַצְמוֹ, אֲצִלּוֹ הַכֹּל
בְּסִדָּר, אֲבָל אֲצִלּוֹ הַחִבְרָה הוּא רוֹאֶה אֶת כָּל הַחֲסִירוֹנוֹת.

יִתְכּוֹן שֶׁחִבְרָה אֲכֹן מְלֵא חֲסִירוֹנוֹת, אֲבָל מָה זֶה קִשּׁוֹר אֵלָיו
אִם גַּם אַתָּה לֹא נָקִי מֵהֶם כָּלֵל וְכָלֵל, וְאִם לֹא דִי בְּכֹךְ אַתָּה
חוֹשֵׁב שֶׁאַצִּלָּה הַכֹּל בְּסִדָּר.

אֵין גְּרוּעַ מִכֶּךָ.

הַמַּגִּיד רַבִּי רַאובֶּן קַרְלִנְשְׁטֵין זצ"ל הָיָה נוֹהֵג לְסַפֵּר
מַעֲשֵׂה הַמִּמְחִישׁ אֶת הַדְּבָרִים הַנִּזְכָּרִים.

מִסְפָּר כִּי בְּאַחַת הָעֲרֻוֹת בְּחוּץ לְאֶרֶץ רַב הָעִירָה הִגִּיעַ
לְהַשְׁתַּמֵּךְ בְּלוּיָהּ, וְהַבְּחִין כִּי עוֹמֵד בֵּין הַנְּאֻסִּים גְּבִיר מְפָרֶסֶם
תּוֹשֵׁב הַמִּקּוֹם כִּילִי וְקַמְעָן שֶׁלֹּא שִׁקָּה לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ אֲפֹלוּ פְחוֹת
מִשְׁנֵה פְרוּטָה וְעֶשֶׂר מִסְחָרוֹ בְּהִלָּאוֹת בְּרִבִּית.

הָרֵב הִתְחַלֵּט כִּי זֶה הַשְּׁעָה וְהַמִּקּוֹם לְעוֹרֵר אֶת הַקֶּהֶל וְגַם אֶת
לֵב הַגְּבִיר.

הוּא הִחֵל בְּדְבָרֵי הַסִּפְדוֹ בְּמָה שֶׁשָּׁנָה הַתַּנָּא רַבִּי יוֹסִי בֶן
קִסְמָא בְּמִשְׁנָה בְּמִסְכַּת אֲבוֹת, וְאֵין מְלוּיִם לוֹ לְאָדָם לֹא
כֶסֶף וְלֹא זָהָב אֲלֵא מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּלִבָּהּ, וְהַטְעִים
כָּל מְלָה בְּקוֹל וּבִגְנוּן.

הָרֵב הִבִּיט לְרֹאוֹת כִּיצַד הָעֲשִׂיר מַגִּיב.

וְהִנֵּה הָעֲשִׂיר מִנְעִנֵעַ עִם הָרָאשׁ וְאֲפֹלוּ מִתְנוּעָה בְּכָל גּוֹפּוֹ
כְּמִי שֶׁמִּקְשִׁיב וּמִתְרַגֵּשׁ.

מִשְׁכָּךְ הַמִּשְׁיָד הָרֵב וְחֹזֵר שׁוֹב בִּיתֵּר שְׂאֵת עַל דְּבָרֵי
הַכְּבוֹשִׁין הַמִּבְּאָרִים אֶת הַמִּשְׁנָה אֵין מְלוּיִם לְאָדָם לֹא כֶסֶף
וְלֹא זָהָב.

מָה אֲפָשֶׁר לְהַכְנִיס בְּתַכְרִיכִים? שְׂאֵל הָרֵב, וְכִי מִכְנִיסִים
בָּהֶם אֲכָל, שְׂתִיָּה, דוֹלָרִים, זָהָב, כֶּסֶף?

רַק תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים רַבּוֹתִי, -- אֵין מְלוּיִם לְאָדָם לֹא
כֶסֶף וְלֹא זָהָב...